

patribus punies : et pro solutione insinuat, legem illam iudicibus hominibus datam esse, quibus proinde prohibetur, ne ipsi alterum pro altero puniant, sed unumquemque iudicent secundum propria demerita.

Ubi Dominus propter prævaricationem Achan miserat in fugam converti tria millia, et ex eis triginta sex ab hostibus occidi, *ÿ. 5* : *Pertinuit cor populi, et instur aquæ liquefactum est.* Quæ scilicet, inquit Menochius, facillime cedit, huc illucque fluctuans, ita qui animo consternati sunt, malis cedunt, animo fluctuant.

ÿ. 6 : *Josue vero scidit vestimenta sua, et pronus cecidit in terram coram arca Domini usque ad vesperam.* Cum Josue non esset sacerdos, sed princeps politicus, sanctum sanctorum ei ingredi non licebat; unde dicendum est, eum orasse pronum ex proximo, quo poterat, loco, obversum ad locum aræ. Ita exponunt plures recentiores interpretes.

Dicendum tamen potius, quod arca fuerit extra tabernaculum : cum non videatur tabernaculum fuisse erectum eo tempore, quo continuo præliabantur; atque adeo non fuerit necesse intrare sanctum sanctorum, ut coram arca oraret.

ÿ. 7 : *Utinam ut cœpinus, mansissemus trans Jordanem.* Hoc voto non videtur Josue deliquisse, quia ex magno et pio affectu illa verba protulit, non vero ex incredulitate promissorum Dei, sicut murmuratores aliquoties in deserto similia protulerunt dicentes : *Utinam mansissemus in Ægypto.* Unde cum non reprehendatur a Deo, quasi inconsulte et imprudenter fuisset locutus : nihil aliud significare voluit, quam quod pro tempore melius forsitan fuisset tantisper manere trans Jordanem, quam per istam cladem exponi iudibrio hostium. Et ideo persistit in oratione dicens *ÿ. 9* : *Et quid facies magno nomini tuo?* Quasi dicat : Ita futurum est, si nos fugent hostes, ut nomen tuum blasphemetur, dum dicent : Ecce non potuit præstare Deus ille sua promissa. Unde et notandum, quod Josue hic in sua oratione imprimis ante oculos habuerit glorificationem nominis Dei.

Respondit autem Dominus Josue *ÿ. 11* : *Peccavit Israel, furati sunt atque mentiti.* Cum Achan non legatur mentitus, nisi prævaricando præceptum cap. VI, 18, a Josue datum : volunt aliqui hinc probare quod ille, qui proximo detraxit, verum crimen manifestando, possit istis, qui audiverunt, ut famam restituat, dicere : *Hæc dicendo mentitus sum,* id est prævaricatus sum legem Dei. Sed si id possit dicere sine mendacio, poterit similiter dicere : *Falsum dixi;* et sic illud quod verum est, dicet esse falsum. Item si illud liceat, non dabitur modus restituendi famam ablatam per impositionem falsi criminis : nam qui istam methodum sciunt, non credent detractori, qui imposuit falsum crimen dicenti : *Mentitus sum.*

Cum autem non omnia scripta sint quæ gesta sunt, fieri potuit, ut Josue post eversionem urbis Jericho petierit, an nullus prævaricatus fuisset mandata, et tunc Achan mentitus fuerit.

QUESTIO II. — QUA RATIONE SACRILEGIUM ACHAN DETECTUM FUERIT.

Vers. 14 : *Acceditis mane singuli per tribus, et quamcumque tribum sors invenerit, etc.* Hinc patet, non solum instinctu, sed et jussu divino adhibitas hic fuisse sortes, quo casu non tantum licitum, sed et infallibile est tale scrutinium. Alioquin jure tam ecclesiastico, quam civili, merito prohibitum est sortes adhibere ad detegendum furta, scortationes, vel alia crimina ab incerto auctore commissa, item ad Ecclesiæ præsules eligendos.

ÿ. 15 : *Et quicumque ille in facinore fuerit deprehensus, comburetur cum omni substantia sua.* Deprehensus autem est Achan, cujus genealogia hic describitur, ut augeatur ejus infamia.

Vers. 20 : *Vere ego peccavi Domino.* *ÿ. 21* : *Vidi enim inter spolia pallium coccineum, seu purpureum.* Pagninus ex hebræo verit : *Pallium babilonicum;* nam vox hebræa *addereth* vestem, non quamcumque, sed splendidam et magnificam, designat.

Et ducentos siclos argenti, regulamque auream quinquaginta siclorum. In Hebræo habetur : *Lingua auream quinquaginta siclorum,* id est laminam auream, in formam lingue fusam vel extensam, quæ ponderabat et valebat 50 siclis.

Quæri potest an Achan sit damnatus.

Dubitat S. P. Aug. Q. 9 in Josue. Affirmat Cassianus, item Concilium Aquisgranense celebratum sub Pipino. Eum tamen salvatum esse ob insignem penitentiam, et sceleris humilem confessionem, existimant Abulensis, Masius, Cajetanus, alique recentiores cum rabbinis.

QUESTIO III. — QUOMODO HEBREI LAPIDAVERINT SACRILEGUM ACHAN, CUM DEUS JUSSERIT ILLUM IGNE COMBURI.

Vers. 25 : *Lapidavitque eum omnis Israel.* Difficultas est ad conciliandum hunc versum cum versu 15 Q. 2 citato, ubi jubetur igne comburi. S. P. Aug. Q. 9 in Josue supponit Achan non esse combustum, sed lapidatum, dicitque per pœnam ignis intelligi posse quamcumque pœnam, adeoque et lapidationem. Videtur autem S. doctor in eam sententiam abivisse eo quod in codice LXX Interp. quo usus fuit, hic *ÿ. 25* nulla fieret mentio combustionis, cujus tamen mentio fit in hebræo.

Unde conformiter ad textum hebraicum nonnulli alii facilius et planius responderi posse putant, Achan et lapidatum fuisse et combustum. Serarius existimat prius vivum combustum, et postea in cadaver lapidibus sævitum.

Masius et lapidatum et exustum vivum arbitratur. Dum, inquit, deducitur, dum rogos struitur, incenditur, conscenditur, populus placandi Numinis avidus, a projiciendis lapibus non continuit manus.

Attamen verisimilius est, quod ex S. Hieron. lib. I cont. Pelag. 1 cap. 12, in hunc locum docet Estius, scilicet ipsum Achan cum filiis et filiabus suis fuisse

lapidatum, et deinde ipsorum cadavera cum ipsorum bobus, asinis, ovibus, tabernaculo, et omni suppellectili ac universa, quam habebant, substantia, fuisse igne combusta.

Ratio est 1 : quod nullibi in lege statuatur vivum comburium in pœnam alicujus criminis, etiam gravissimi; et ex consequenti patet, sacrilegos et blasphemos fuisse lapidatos, nullos vero combustos vivos.

2. Quia *ÿ. 25* dicitur : *Lapidavitque eum omnis Israel, et cuncta quæ illius erant, igne consumpta sunt.* Ubi facit apertam distinctionem inter Achan, vivum lapidatum, et ejus bona igne consumpta; ergo licet boves ejus, asini et oves, vivi combusti sint, non tamen Achan vivus combustus est.

3. Idipsum etiam clare insinuat textus hebraicus, in quo ita habetur : *Et obruerunt eum omnis Israel, lapide, et combusserunt eos in igne : et lapidaverunt eos lapidibus, et exerunt super eum acervum lapidum.* Similiter etiam exponit Paraphrasis chaldaica, in qua legitur hoc modo : *Et lapidaverunt omnis Israel lapidibus, et combusserunt eos in igne postquam lapidaverunt eos saxis.*

Itaque ad *ÿ. 15* dicendum est, verba illa : *Comburetur igni,* non esse intelligenda : *Vivus comburetur,* sed, pœna lapidationis plexus, comburetur cum omni substantia sua.

P. quare non tantum Achan, sed etiam ejus filii lapidati et combusti sint.

R. Id ideo factum esse, ut salutari metu castra Israel percellerentur, et a simili crimine deterrerentur : Deus enim est absolute Dominus vitæ omnium, etiam innocentium. Interim non improbabiler quoque dici posset, filios observasse quid pater ageret, eoque velut insigni emolumento delectatos fuisse, vel ad istud furtum aliquo modo concurrisse, et sic etiam ob propriam culpam periisse.

Si tamen propter defectum ætatis, aut ignorantie facti, sceleris participes non fuerint, ad majorem punitionem criminis paterni occisi sunt.

CAPUT VIII.

Josue metum fugamque simulans, Hajenses ad se insequendum ex urbe elicit; atque ea expugnata, regem ejus suspendio necat. Deuteronomium lapidibus inscribit, ac benedictiones legis observatoribus promissas, et maledictiones prævaricatoribus comminatas, in montibus proclamari jubet.

QUESTIO UNICA. — CUR JOSUE SIT JUSSUS CLYPEUM IN ALTUM TOLLERE.

Vers. 2 dicit Dominus Josue : *Pone insidias,* etc. An et quomodo liceat insidiari hostibus, fugam simulare, etc.; petendum est ex theologia.

ÿ. 18 : *Dixit Dominus ad Josue : Leva clypeum, qui in manu tua est, contra urbem Hai.* LXX etiam transulerunt : *clypeum;* sed chaldæus et recentiores, inter quos Pagninus, vertunt *hastam* seu lanceam. Et revera vox hebraica *Kidon* dicitur utrumque significare. Unde

Probabile est, quod observarunt Theod. et Abulensis, Josue clypeum suum hasta in altum sustulisse, ut ex loco insidiarum conspici procul posset, signumque haberent illi, quo admonerentur urbem, jam hostibus vacuum, invadere : quo viso, statim exierunt, ut patet ex textu.

Erat præterea hæc clypei a Josue elevatio signum presentis auxilii, virtutis, et ultionis divinæ, sicut et elevatio manuum Moysis contra Amalecitas, Exod. XVII. Unde continuavit Josue in altum extollere lanceam et clypeum, quousque inimici plane deleti forent (ut dicitur *ÿ. 26*), ne scilicet retrahendo manum victoriam populi Dei remoraretur, aut præscinderet.

CAPUT IX.

Gabaonitæ ut immunitati suæ consulant, simulantes sese exteros et longinquos, pacem a Josue et principibus Hebræorum dolose impetrant : incaute eis jurantes Hebræi, etiam fraude detecta, eis parcunt, subsecuto tamen populi murmure, perpetuo servitio eos addicunt.

QUESTIO I. — QUA CALLIDITATE GABAONITÆ AB HEBRÆIS MEDIANTE JURAMENTO, INCOLUMITATEM ET VITÆ SUÆ CONSERVATIONEM OBTINUERINT.

Vers. 1 : *Quibus auditis, scilicet strage et excidio per Hebræos Jerichontinis et Hajensibus illatis, cuncti reges trans Jordanem... ÿ. 2 : congregati sunt pariter, ut nempe unitis copiis Israelitas fortius expugnarent.*

V. 3 : At hi qui habitabant in Gabaon. Hæc civitas describitur cap. seq. *ÿ. 2 : Urbs magna erat Gabaon, et una civitatum regalium, et major oppido Hai, omnesque bellatores ejus fortissimi.* Addit S. Hieron. in locis hebraicis, fuisse metropolim Hebræorum, juxta Ramam in sorte tribus Benjamin, pro levitis postea separatam.

ÿ. 4 : Et callide cogitantes, tulerunt sibi cibaria. Sic etiam textus hebraicus habet, si legatur *ÿistaiadu* pro *ÿistaiaru.* Unde hebræus textus mendose legit juxta versionem Pagnini *legatos se ostenderunt,* et juxta translationem Ariæ Montani *fixerunt se legatos.* Tantam diversitatem fecit permutatio litteræ *d* et *n*, quæ duæ litteræ in hebræo adeo sibi similes sunt, ut vix dignosci possint.

Saccos veteres (cibariis aliisque rebus ad iter necessariis repletos) *asinis imponentes.* Etiam hic mendosa exemplaria græca legunt : *Humeris imponentes.* Observavit hoc S. P. Aug. Q. 12 in Josue dicens : *Nonnulli codices, et græci et latini, habent : « Et accipientes saccos veteres super humeros suos. » Alii vero, qui veraciores videntur, non habent « Super humeros, » sed, « Super asinos suos. » Similitudo enim verbi in lingua græca mendositatem facilem facit, et ideo latina quoque exemplaria variata sunt ; ἄμω, omon, quippe et ἄων onon, non multum ab invicem dissonant, quorum prius humerorum nomen est, posterius asinorum. Pergit S. doctor assignare rationem : *Ideo est autem de asinis credibilis, quoniam se a sua gente longinqua mis-**

sos esse dixerunt. Unde apparet eos fuisse legatos, et ideo magis in asinis, quam in humeris necessaria portare potuisse: cum nec multi esse poterant, et non solum saccos, sed etiam utres eos portasse Scriptura commemorat.

ŷ. 5: Calceamenta que perantiqua, que ad indicium vetustatis pittaciis consuta erant. Quod hic dicitur pittaciis, designat calceamenta eorum variis frustis fuisse resarta: Hebræum enim talu significat varium vellus diversis particulis consutum.

Panes quoque duri erant, et in frusta comminuti. Recte S. P. Aug. Q. cit.: Gabaonitæ venerunt ad Jesum cum vetustis panibus et saccis, ut putarentur sicut finxerunt, de terra venisse longinqua, quo eis parcere-tur. Unde et dixerunt

ŷ. 6: De terra longinqua venimus. Mentiti sunt quidem, sed id sibi licitum arbitrabantur, vite sue suorumque servandæ causa.

Nec obstat, quod mendaciam ac fraudem suam mox ab Israelitis detegendam scirent, quia ob religionem juramenti, quod astutia hac extorquebant, sibi parcendum sperabant.

QUÆSTIO II. — AN JOSUE CUM GABAONITIS FŒDUS INIRE POTUERIT, ET AN COGNITA FRAUDE EOS DELERE NON DEBUERIT.

Vers. 13: Fecitque Josue cum eis pacem, et inito fœdere pollicitus est, quod non occiderentur. Putabat Josue se non cum vicinis Chananæis, sed cum extraneis, et valde remotis populis fœdus inire, et jurare. Sed quid si scivisset Gabaonitas esse Chananæos, potuissetne cum ipsis inire fœdus? Debuissetne detecta fraude eos occidere?

Ratio dubitandi est, quia, ut ex textibus infra citandis patebit, Israelitis prohibitum erat inire fœdus cum Chananæis. Unde Abulensis et nonnulli alii negant, quod Hebræi cum Gabaonitis fœdus percussere potuerint. Attamen

R. et dico: Probabiliter affirmant Estius, Tirinus, et A Lapide ac alii, quod potuerit Josue fœdus cum eis inire, positus duabus conditionibus. Prior harum conditionum erat, ut Gabaonitæ ultro pacem ab Israelitis peterent, suamque terram, urbem, agros et ditiones cederent Hebræis, tanquam veris dominis a Deo constitutis. Hoc autem faciunt Gabaonitæ, cum toties profitentur se servos Israelitarum, illisque supplices fiunt.

Posterior conditio erat, ut relictis idolis suis cultum et fidem veri Dei amplecterentur, Judæorum sacra suscipere, ac fierent proselyti, adeoque in unam quodammodo cum Hebræis rempublicam transirent. Gabaonitæ autem dixerunt se venire in nomine Dei Israel, paratosque se offerebant ad ejus religionem capessendam. Maxime vero et proprie id ostenderunt, dum jam detecta eorum fraude, ŷ 23, dixerunt ad Josue: In manu tua sumus; quod tibi bonum et rectum videtur, fac nobis. Igitur Josue eis parcere poterat.

Prob. I. Quia hac ratione Hebræi etiam dederunt

fidem Rahab Chananææ, quod ipsam cum omni familia sua servarent.

Prob. II. Quia Josue de facto pepercit Gabaonitis, postquam, dolo eorum detecto, cognovit eos esse Chananæos, voluitque fidem datam et juramentum servari. Atqui hoc facere non potuisset, si fœdus hoc fuisset illicitum, et a Deo vetitum: nulla siquidem promissio etiam jurata subsistere potest, que Deo ejusque legi ac jussui adversatur: nemo enim potest se obligare, aut promittere, se legem Dei violaturum, aut contra eam aliquid facturum; ergo, etc.

Prob. III. ex S. P. Aug. qui Q. 13 in Josue de isto fœdere ita scribit: Deus autem hoc approbavit... unde non importune utique credendi sunt, et si fallere homines pro sua salute voluerunt, non tamen fallaciter Deum timuisse in populo ejus: propterea nec succensuit Dominus jurantibus aut parentibus, ut postea Gabaonitas ipsos, tanquam populi sui homines, de domo Saül vindicaverit, sicut regnorum ostendit historia. Deus enim severe punivit posteros Saül, eosque in crucem agi permisit, II Reg. XXI, et famem triennem immisit, eo quod Saül Gabaonitas contra fidem a Josue datam occidisset.

Cum igitur Deus fœdus hic a Josue cum Gabaonitis inire approbaverit, et fidem eis datam servari voluerit: clare sequitur, quod Josue cum eis fœdus inire potuerit, nec cognita fraude illos delere debuerit.

Obj. I. Deus generali lege sanxit et prohibuit, ne Israelitæ ullum unquam cum Chananæis fœdus inirent, aut eis parcerent; sed econtra præcepit, ut omnes omnino interficerent. Etenim Exod. XXIII, 50, ita mandat: Non inibis cum eis fœdus. Item ibidem. cap. XXXIV, 12: Cave ne unquam cum habitatoribus terræ illius jungas amicitias, quæ sint tibi in ruinam. Et Deut. VII, 2: Percuties eos usque ad interuentionem... nec misereberis eorum. Unde et S. P. Q. 12 in Josue ait: Constitutum erat a Domino, ne alicui terras illas inhabitanti parcerent, quo ingrediebantur. Ergo neque Josue, neque principes populi potuissent cum Gabaonitis inire fœdus, si eos novissent esse Chananæos.

R. Neg. conseq. Quia illud præceptum Dei non debet generaliter accipi, nec pertinet ad omnes omnino Chananæos; sed ad eos duntaxat extenditur, qui populo Israel repugnarent, et in idolorum cultu permanerent: nam causa, ob quam jussit Deus eos occidi, erat quod ipsi essent idololatæ et scelerati, periculumque proximum subesset ne Hebræos ad sua idola et scelera pertraherent: hanc enim causam Deus assignat locis citatis.

Unde Exodi XXIII, 52, postquam præcepisset: Non inibis cum eis fœdus, statim ŷ. 53 causam hujus prohibitionis adjungens, ait: Ne forte peccare te faciant in me, si servieris diis eorum: quod tibi certe erit in scandalum. Jam autem hoc periculum cessabat respectu Gabaonitarum; ergo poterat eis vita donari.

Inst. S. P. Aug. Q. 13 in Josue clare asserit, quod Josue et principes Israel debuissent Gabaonitas occi-

dere, postquam cognoverant eos esse Chananæos: nam ibidem ita scribit: Cum vero aliud cognoverunt (Israelitæ) præceptum circa eos (Gabaonitas) Domini implendum erat, ut sicut ceteri expugnarentur. Ergo non obstante quod cessaret periculum respectu Gabaonitarum, ne Israelitæ ab eis seducerentur in idolatriam, adhuc ex præcepto Dei deleri debebant.

R. Neg. conseq. et ad verba S. P. dico, quod ipse nihil aliud ibidem velit, quam quod Josue et principes Israel debuissent delere Gabaonitas, immediate postquam sese fraudem detexerant; quandoquidem tunc nondum ipsis certum esset, quod vellent fidem unius veri Dei, et Hebræorum sacra suscipere: nam sicut deprehenderant eos mentitos fuisse in eo, quod dixerant se de terra longinqua venisse, ita pariter suspicari poterant, eos fuisse mentitos in eo, quod addiderant, scilicet se venisse in nomine Dei Israel. At postquam sese imperio et nutui Josue plenarie submiserunt, tunc illis certum erat, quod unius veri Dei fidem amplecti vellent: ac consequenter fœdus cum eis inire sine ulla culpa ratum habuerunt Israelitæ. Unde et Deus hanc ratihabitionem approbavit, nec percentibus succensuit, ut supra ex S. P. audivimus.

Obj. II. Deut. XX, populo Israel volenti accedere ad expugnandam civitatem earum nationum, quæ habitant extra terram promissionis, hæc præcipit Deus ŷ. 10: Offeres ei primum pacem, ŷ. 11: Si receperit et aperuerit tibi portas, cunctus populus qui in ea est, salvabitur, et serviet tibi sub tributo. Et tum post pauca agens de civitatibus Chananæorum, quas Israelitæ accepturi erant in possessionem, subjungit ŷ. 16: De his autem civitatibus quæ dantur tibi nullum omnino permittes vivere: sed interficies in ore gladii. Ergo nequidem cum Chananæis poterant inire pacem, etiamsi hi eis se vellent submittere.

R. Disting. conseq. Non poterant inire pacem, si Chananæi se tantum vellent eis submittere, sub pacto tributi; concedo: si vellent se eis submittere cedendo suas urbes, agros, etc., ac insuper promitterent quod fidem unius Dei, et Judæorum sacra amplecterentur; nego conseq. Nam oppositio quam Deus cap. XX Deut. facit inter Chananæos et alias gentes, in eo unice consistit, quod Hebræi possent parcere aliis gentibus, modo ipsis vellent solvere tributum; at sub tali conditione non poterant parcere Chananæis, etiamsi millies id spondissent, sed omnes omnino, talem duntaxat conditionem offerentes, delere et interficere debebant.

Obj. III. Hic ŷ. 14 reprehenduntur Hebræi, quod os Domini non interrogaverint, antequam cum Gabaonitis pacem inirent: item ŷ. 18 multitudo populi murmuravit, quia principes Israel eis pepercerant. Ergo signum est, quod non liceret inire pacem cum Gabaonitis.

R. Neg. conseq. Nam quamvis fœdus cum ipsis inire non esset illicitum; tamen nimis temere et præcipitanter in re tanti momenti, non satis discussa veritate, et explorata legatorum fide, processerunt Hebræorum principes, et juramento se obstrinxerunt,

Unde non est mirum quod reprehensi sint, et multitudo populi murmuraverit,

QUÆSTIO III. — AN JURAMENTUM A JOSUE ET PRINCIPIBUS POPULI PRÆSTITUM, VERE OBLIGAVERIT ISRAELITAS AD FIDEM DATAM GABAONITIS PRÆSTANDAM.

Vix alibi magis variant interpretes, quam in resolutione hujus quæstionis. Affirmant Lyranus, Hugo Victorinus, Cajetanus, Estius et A Lapide. Negant Abulensis, Masius, Serarius, Tirinus et Arias Montanus. Sententia autem negans videtur esse probabilior. Ac proinde

R. et dico: Juramentum hoc de se, seu a principio non fuit obligatorium, sed tum demum obligare coepit, dum Josue, cognita fraude, illud ratum esse voluit, ŷ. 26.

Prob. I. Omne juramentum ex fraude et errore versante circa rei substantiam præstitum, ipso facto est nullum; atqui juramentum principum populi Israel fuit præstitum ex errore versante circa rei substantiam; ergo fuit nullum.

Prob. min. Quia Josue et principes populi putabant se non cum vicinis Chananæis, sed cum extraneis et remotis gentibus, puta Arabibus vel Syris (quales suis pittaciis se mentiebantur Gabaonitæ) fœdus inire et jurare, ut patet tum ex decursu hujus cap. a ŷ. 8 usque ad 16, tum etiam ex eo, quod principes se non Chananæis, sed similibus nationibus tantum obligare intenderent, ut patet ex ŷ. 7. Ergo illud juramentum fuit præstitum ex errore versante circa rei substantiam. Unde quemadmodum ille, v. g., qui emit vitrum putans se emere gemmam, non consentit in emptionem vitri, sed gemmæ: ita pariter principes Israel, qui inibant fœdus cum Gabaonitis, existimantes tamen se illud inire cum aliis populis, non Chananæis, sed extraneis et remotis populis duntaxat se obligare intendebant.

Prob. II. Juramentum quod in confirmationem fœderis emittitur, sequitur naturam sui actus vel contractus, atque intelligi debet secundum conditiones et restrictiones, quæ in tali actu vel contractu intelliguntur. Jam autem hic intelligebatur illa conditio: Si non estis Chananæi. Cum autem Gabaonitæ essent Chananæi, non volebant Hebræi cum ipsis pacisci; ac consequenter nec se eis juramento obligare: ergo istud juramentum fuit nullum.

Prob. III. ex S. P. Aug. qui de hoc juramento Q. 13 in Josue ita scribit: Licet eos mentitos esse didicissent, parcere maluerunt jurationis causa, cum possent utique dicere, se tantum illis jurasse quos eos esse crediderant, id est de longinquo venientes; cum vero aliud cognoverunt, præceptum circa eos Domini implendum erat, ut sicut ceteri expugnarentur. Et quibusdam intermissis, sic ait S. doctor: Et quoniam juratio sic servata est, quamvis in hominibus qui mentiti sunt, ut ad misericordiam sententia flecteretur, non displicuit Deo. Ex quibus verbis eruuntur tria, scilicet 1. Quod juxta S. Aug. principes Israel vere et a parte

rei juramento se non obstrinxerint Gabaonitis, sed iis tantum, quos eos esse putabant; adeoque hic fuit error circa rei substantiam. 2. Quod Hebræi, cognita fraude, juxta præceptum Domini licite potuerint occidere Gabaonitas: ac consequenter juramentum ipsis præstitum non debebat executioni mandari: ac proinde recte concluditur, quod juxta S. Aug. fuerit nullum. 3. Quod Israelitæ licite illud fœdus ratificaverint, et servaverint: adeoque non erat prohibitum cum Chananæis fœdus inire, si nempe certas observare vellent conditiones; ut dictum est Q. præcedenti.

Obj. I cum Estio: propter reverentiam divini nominis, in quo juraverunt, omnino servandum erat hoc juramentum; quia tametsi decepti essent, non tamen sub conditione, sed simpliciter juraverunt, nulla conditione interposita.

R. Neg. assumpt.; nam quod hic intervenerit conditio saltem implicita, evidens videtur ex γ . 7, ubi cum Israelitæ dixissent: *Ne forte in terra, quæ nobis sorte debetur, habitetis, et non possimus fœdus inire vobiscum;* Gabaonitæ γ . 9 responderunt ad Josue: *De terra longinqua valde venerunt servi tui in nomine Dei tui.* Adeoque declaraverunt satis Hebræi, se cum vicinis, quales erant Gabaonitæ, nolle fœdus inire.

Inst. cum Lyrano: licet in tractatu cum Gabaonitis fuerit facta mentio de conditione illa; tamen quando postea juraverunt principes, non fuit conditio ista posita sub forma juramenti.

R. conditionem illam in circumstantiis memoratis satis fuisse positam, quando Israelitæ declaraverunt sese esse istius intentionis, ut non nisi cum remotis populis vellent pacem inire.

Obj. II. Fuit hoc primum pactum et juramentum, quod Hebræi universaliter fecerunt extraneis gentibus (juramentum enim factum Rahab erat magis particulare, hoc autem fuit commune), et ideo, si Israelitæ fregissent juramentum occidendo Gabaonitas, quibus juraverant quod eos non occiderent, hoc fuisset divulgatum per terras in circuitu, et reputati fuissent filii Israel infideles et juramenti transgressores, in magnum scandalum gentilis populi, et per consequens in irreverentiam seu blasphemiam Dei ejus Israelitæ dicebantur peculiaris populus, et a Deo electus. Ita Lyranus.

R. inde ad summum sequi, quod ad hæc incommoda vitanda, servandum fuerit hoc juramentum, ut bene concludit auctor citatus, non autem quod per se loquendo, et istis extrinsecis exclusis, fuerit obligatorium. Admittimus itaque libenter, quod illud juramentum, quamvis in se nullum, tamen servandum fuerit ab Israelitis, ne alioquin a Chananæis haberentur tanquam fœdifragi et perjuri. Et hoc est quod insinuat S. Ambrosius lib. III Officior., cap. 10, dicens: *Jesus pacem quam dederat, revocandam non censuit, quia firmata erat sacramenti religione, ne dum alienam perfidiam arguit, suam fidem solveret.*

Obj. III. Ipsimet principes existimarunt, illud juramentum esse obligatorium coram Deo; nam γ . 19

murmuranti populo responderunt: *Juravimus illis in nomine Dei Israel, et idcirco non possumus eos contingere.* Et mox γ . 20: *Ne contra nos ira Domini concitetur, si pejeraverimus.* Ergo istud juramentum in se, et exclusis jam memoratis extrinsecis, fuit validum.

R. Neg. conseq. Nam principes illi quidem potuerunt existimare istud juramentum esse coram Deo obligatorium, tametsi in se obligatorium non foret: siquidem cum ipsi neque theologi, neque jurisperiti forent: non adeo facile potuerunt scire, quandonam esset error circa rei substantiam, et quandonam non.

Obj. IV. Ratio diceudi hoc juramentum esse validum, desumitur ex parte Dei, qui pronior est ad miserendum, quam ad condemnandum: ideo credendum est, quod Jesus ex familiari consilio Dei mortem eorum corporalem mutaverit in civilem (utique in perpetuum famulatum et servitium), ut sic de suis mendaciis punirentur Gabaonitæ, et juramentum servaretur, quod de morte corporali eis non inferenda factum erat.

R. mutationem istam esse factam, postquam Israelitæ juramentum suum ex errore factum, confirmaverunt: ac proinde non sequitur idem debuisse fieri seclusa ratihabitione.

Obj. V. cum A Lapide: Dolus hic Gabaonitarum non erat circa substantiam rei, aut circa id quod juramentum requirebat, ut esset validum; sed circa accidens duntaxat, scilicet circa proximitatem et longinquitatem habitationis eorum; ergo non vitabat aut irritabat juramentum vel fœdus juratum. Fuisset autem circa substantiam, si ipsi voluissent suas urbes retinere, et idololatræ manere, et ita fœdus inire cum Hebræis. Unde sicuti validum est matrimonium quod aliquis contrahit cum femina presente, esto erret in accidente, putans, v. g., eam esse Brabantinam, cum sit Hollanda; ita pariter validum fuit hoc juramentum.

R. Neg. ant. Quia ex γ . 7 et tota serie hujus cap. satis liquet, istam proximitatem et longinquitatem habitationis etiam pertinuisse ad substantiam rei, eamque unice et præcipue attendisse Israelitas (faciebat enim eos esse Chananæos), adeo at fœdus nunquam fuissent iniri, nisi Gabaonitas longinquos existimassent. Ad exemplum autem de matrimonio allatum dico, tale matrimonium fore validum, si nempe ista qualitas se tantum habeat per modum causæ impulsivæ, seu quando a tali qualitate non vult contrahens absolute dependere, aut suspendere suum consensum; at non erit validum, si se habeat per modum causæ finalis, seu quando ab ista qualitate contrahens omnino et absolute vult dependere, et suspendere suum consensum, sive quando sic in animo constitutus et affectus est, ut nullo modo velit consentire in Hollandam, sed tantum in Brabantinam: siquidem in tali casu iste error erit etiam circa rei substantiam, aut ad minus in substantiam redundabit. Ergo similiter non fuit validum juramentum principum Israel, quia illi sic in animo constituti et affecti erant, ut nullo modo vellent inire pacem cum

vicinis Chananæis, sed cum extraneis et remotis duntaxat populis.

Obj. VI. Gabaonitæ petebant supplices vitam duntaxat, offerentes se ad omnem servitum: quis nisi barbarus id negasset, eosque trucidasset? Sane id fecisse non legitur Tamerlanes, nec Amurathes, nec alius quispiam quantumlibet crudelis tyrannus. Ita A Lapide.

R. notam crudelitatis abstergi per imperium Dei, qui est vitæ necisque Dominus, quique voluerat gentes Chananæas deleri, ex quarum conversatione Hebræis contagio morum erat metuenda. Hactenus enim Chananæi fuerant homines sceleratissimi, et corruptissimi: unde quamvis Gabaonitæ metu mortis promitterent morum emendationem, tamen Hebræi eis credere non debebant, sed merito timere poterant ne paulo post in pristina scelera relaberentur.

CAPUT X.

Per quinque Chananæorum reges oppugnantur Gabaonitæ quasi transfugæ: quibus succurrit Josue, hostes passim gladio percutiens, partim in fugam adigens, qui lapidibus grandinis conteruntur. Deinde solem et lunam sistit, donec supremam cladem hostibus inferat. Quinque reges e spelunca adductos suspendi jubet; sed et plures alios reges debellat, urbesque evertit.

QUÆSTIO PRIMA. — QUOMODO DEUS ADJUVERIT JOSUE PUGNANTEM CONTRA REGES CHANANÆORUM.

Vers. 2: *Quæ cum audisset Adonisedech rex Jerusalem.* Asserit Menochius, quod nomen Adonisedech significet regem justitiæ: sed melius Lyranus et Masius interpretantur dominum justitiæ, siquidem Melchisedech designat regem justitiæ.

Quod scilicet cepisset Josue Hai... et quod transfugissent Gabaonitæ ad Israel. Insinuat occasio belli. Distabat Gabaon a Jerusalem duabus duntaxat aut tribus leucis, ideoque Adonisedech invadit Gabaonitas, eo quod cum Hebræis fœdus iniissent, quodque sibi tam vicini Hebræis panderent iter ad suam Jerusalem expugnandam.

Putat Arias Montanus penes hunc regem fuisse potestatem in alios reges ad lites componendas, et ad causas ac negotia majoris momenti dirimenda, ideoque juris illius fuisse quatuor alios reges convocare. γ . 9: *Irruit itaque Josue super eos repente, scilicet super quinque reges, qui Gabaonitas obsidebant.*

γ . 11: *Cumque fugerent... Dominus misit super eos lapides magnos de caelo: id est lapides grandinis insolite magnitudinis, ita ut possent armatos interficere: et consequenter Chananæi attriti sunt plaga, quæ in Pharaonem et Ægyptios deserviens, fuit septima.*

Hanc ruentium saxorum procellam Josue suis precibus a Deo impetrasse, insinuat Ecclesiasticus cap. XLVI, 6, dicens: *Invocavit (Josue) Altissimum in oppugnando inimicos undique, et audivit illum Deus in caelis grandinis.*

¶ 9. XXXVI.

Josue primum signum videns a Deo datum de caelo aereo, ex hoc confidens, petivit secundum de caelo sidereo dicens:

γ . 12: *Sol, contra Gabaon ne movearis, et luna, contra vallem Aialon.* Licet ad plenam deletionem hostium suffecisset minus aliquod miraculum petere, v. g., ut lapides grandinis super hostes majori copia mitterentur, vel hostium gladii in se invicem converterentur; Josue tamen non commisit peccatum tentationis Dei petendo tam magnum, insolitum, et universale miraculum; quia credibile est, eum hoc postulasse divino instinctu. Ratio autem petendi hujus miraculi esse potuit, quia magis pertinebat hoc miraculum ad nomen Dei glorificandum, scilicet eo magis, quo magis rarum, sublime et universale erat.

QUÆSTIO II. — QUOTA DIEI HORA ET QUANDIU STETERIT SOL.

Vers. 15: *Steteruntque sol et luna, donec ulcisceretur se gens de inimicis suis. Nonne scriptum est hoc in Libro justorum?* Quis sit vel fuerit ille Liber justorum, non adeo constat; videtur enim liber hic intercidisse. Probabile tamen est quod fuerit quasi catalogus sanctorum, in quo virorum fide et religione illustrium præclara facta erant descripta.

R. et dico 1. Probabile est solem stetisse, dum inclinata erat jam dies, circa vesperam. Ita Abul. Tirinus, A Lapide et plures alii.

Prob. I. Quia γ . 15 dicitur: *Et non festinavit occumbere;* ergo jam vergebat ad occasum.

Prob. II. Quia Josue hoc miraculum postulavit, ne hostes in tenebris effugerent; atqui hoc locum non habuisset, si fuisset mane vel plena dies; ergo, etc.

Obj. I. Versu 15: *Stetit sol in medio caeli;* ergo erat in meridie.

R. Neg. conseq. Quia medium caeli ubique est. Dicitur autem *in medio caeli*, id est in ipso caelo, ut explicant Sa et Menochius; sicuti supra cap. VII, 15: *Anathema in medio tui est Israel.*

Obj. II. Dicitur γ . 12: *Sol contra Gabaon ne movearis.* Atqui si fuisset circa vesperam, sol non fuisset a Josue visus in Gabaon, sed in Maceda; ergo.

Prob. min. Quia Maceda erat ad occidentem respectu Gabaon, et Josue pugnabat inter Gabaon et Macedam, dicitur enim γ . 10: *Josue persecutus est eos per viam ascensus Bethoron, et percussit usque Azeca et Maceda.* Atqui nemo procedens versus occidentem, videt solem vespertinum retro se, sed ante se; ergo debuisset Josue saltem solem videre in Maceda, et non in Gabaon.

R. solem non esse visum a Josue quasi tendentem versus Gabaon, sed contra Gabaon, id est e regione Gabaon. Poterat enim Josue stare ad orientem Gabaon eo tempore, quo alii persequerentur fugientes Chananæos; nam conveniens erat ut ipse ex loco, in quo primum hostes aggressus fuerat, certamen dirigeret. Interim tamen ob hoc et alia argumenta

Dico 2. Probabilius est solem stetisse in meridie.

Prob. I. Quia dicitur sol stetit in medio caeli (Vingt-deux.)